Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi
Journal of Research in Education and Teaching
Kasım 2016 Cilt: 5 Sayı: 4 Makale No: 08 ISSN: 2146-9199

TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: PROFESYONEL TURİST REHBERLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Arş. Gör. Nuray Eker
Sakarya Üniversitesi
Turizm Fakültesi
nurayeker@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Burhanettin Zengin
Sakarya Üniversitesi
Turizm Fakültesi
bzengin@sakarya.edu.tr

Özet

Bir destinasyonu ziyaret eden turistlerin ilk karşılaştıkları, ilk izlenim edindikleri, en fazla vakit geçirdikleri, destinasyon hakkında bilgi aldıkları, yardımlaştıkları, konuştukları, kimi zaman sorunlarını paylaştıkları bireyler olarak profesyonel turist rehberleri turistlere hizmet sunan kişilerin başında gelmektedir. Turist rehberlerin iyi bir eğitim almış olması, mesleğini sevmesi, kendini geliştirmiş ve mesleğinde ehil olması turistlere daha iyi hizmet sunmasını kolaylaştıracaktır. Araştırmanın ana amacı turist rehberlerinin bakış açısı ile Türkiye'deki turist rehberliği eğitiminin mesleğin uygulanması konusunda yeterli olup olmadığının ortaya konmasıdır. Araştırma kapsamında 12'si oda başkanı olmak üzere, 40 rehber ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmamız neticesinde profesyonel turist rehberlerinin yetiştirilmesinde eğitim kurumlarının hayati bir yeri olduğu, ancak mesleği icra edebilmek adına teorik eğitimin yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle araştırma sonuçları diğer turizm alanlarında olduğu gibi rehberlik alanında da uygulamaya yönelmenin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Turizm Eğitimi, Turist Rehberi.

EVALUATION OF TOURIST GUIDE EDUCATION: AN APPLICATION TO PROFESSIONAL TOURIST GUIDES

Abstract

As the person with whom tourists come across first, gain the first impression, spend time, gain information about destinations, help each other, speak with and sometimes share problems, professional tourist guides are the leading among the people who provide service to tourists. Having received a good education of tourist guides, to love the profession, self-development, to be competent in the profession will make it easier to offer better services to tourists. The main purpose of this study is to reveal whether professional tourist guides education is adequate for practice from guides' viewpoint. Interviews were conducted with the 12 head of and with 28 active working guides. According to the research results, education institutes have vital importance in training professional tourist guides but have concluded that profession in order to be able to perform theoretical training is inadequate. However, the survey results once again demonstrate the importance of addressing application guidance as well as in other tourism areas.

Keywords: Education, Tourism Education, Tourist Guides.

GİRİŞ

Turizmin global olarak her geçen yıl artış göstermekte olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gelişim uluslararası rekabeti de arttırmakta ve rekabet edilebilirlikte hizmet kalitesi ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda ev sahibi

ülke ile konuklar arasında bir aracı görevini üstlenen turist rehberleri turistlere hizmet sunan kişilerin başında gelmektedirler.

Yerel halk ve turistler arasında iletişimi sağlayan, ülkelerinin tanıtımında bir elçi sayılan turist rehberlerinin iyi yetiştirilmiş ve kendini yetiştirmiş olması olumlu bir ülke imajı oluşması açısından önem arz etmektedir. Kaliteli bir rehberlik eğitimi, kaliteli rehberler yetişmesine, kaliteli rehberler eşlik ettikleri grubun ziyaretlerinden memnun kalmasına, tatillerinden mutlu ayrılan turistler olumlu ülke imajına, bir ülkenin turizmdeki imajının olumlu yönde gelişmesi turizm payının artmasına ve dolayısıyla rekabet üstünlüğü elde etmesine olanak sağlayacaktır.

Türkiye'de turizm eğitimi kapsamında yer alan turizm rehberliği eğitimi de hem yaygın hem de örgün olarak verilmektedir. Yaygın olarak bakanlığın açtığı kurslarda verilen turizm rehberliği eğitimi, örgün olarak üniversiteler bünyesinde hem önlisans hem de lisans programları kapsamında verilmektedir. Bu eğitimlerle amaçlanan turist rehberi profili, turizm sektörünün her alanında ve turizm hizmetlerinin her aşamasında bilgi sahibi olan ve bunların geliştirilmesine katkı sağlayan nitelikte, mesleğinin gerektirdiği bilgilere sahip bilinçli bir rehberdir. Turist rehberinin gerek ülke tanıtımı, gerek turizm işletmeleri ve gerekse turistler için stratejik önem taşıdığı göz önüne alınacak olursa, bu mesleği icra edenlerin çok iyi eğitim almalarının yanında; liderlik, davranış esnekliği, sabır ve anlayış, mizah kabiliyeti, kararlılık, fiziksel görünüm ve mesleki etik gibi bazı bireysel özellikleri de taşıması kaçınılmazdır. Bu nedenledir ki turizm rehberliği eğitimi verilirken müfredatlarının çok iyi araştırılarak ve rehberlerin sahip olması gereken özellikleri verecek nitelikte hazırlanması gerekmektedir.

Eğitim, Turizm Eğitimi, Turizm Rehberliği Eğitimi Kavramları

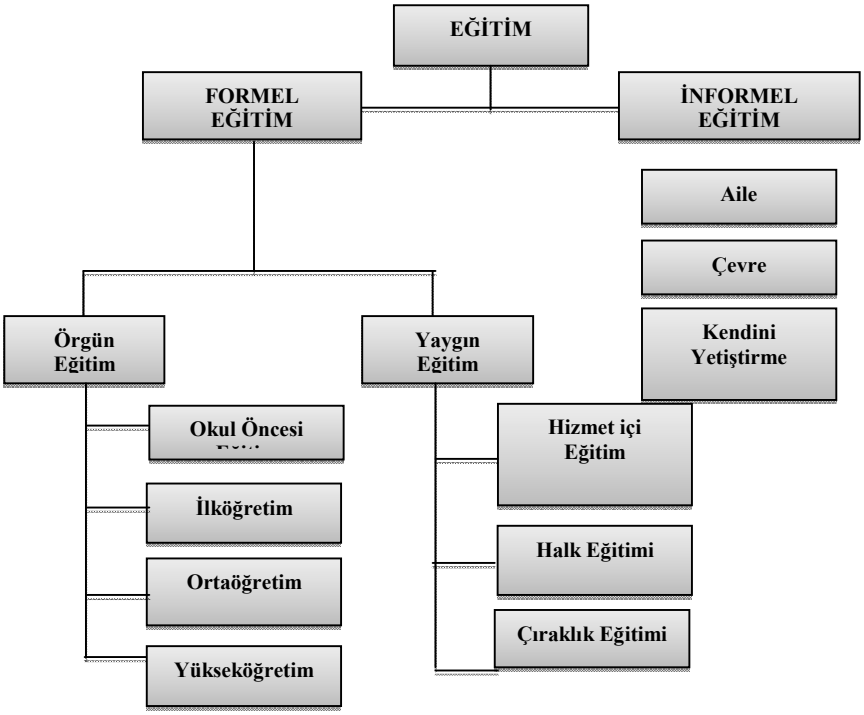
Eğitimin birey ve toplumun gelişmesi açısından büyük önem arz ettiği bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte bir ülkenin bütünüyle kalkınmasında da eğitimin rolü yadsınamaz. Gittikçe büyüyen rekabet ortamında eğitim, hem ülkelere hem de işletmelere önemli ölçüde avantaj sağlamaktadır. İktisadi gelişim stratejileri, nüfus yapısı ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler karşısında bireyin eğitilmesi gittikçe önem kazanmaktadır (Prasirtsuk, 1993: 7). Boylu ve Ünlüönen (2005: 159), eğitimin iş gücüne nitelik kazandıracağına ve üretimde emek faktörünün de verimliliği arttıracağına dikkat çekmektedir.

Eğitim, yeni yetişen kuşakları toplum hayatına hazırlamak amacıyla tutum, davranış, bilgi ve becerilerinde ölçülebilir bir değişim meydana getirilmesi sürecidir. (Hacıoğlu ve diğerleri., 2008: 1; Hayes ve Ninemeier, 2008: 172; Taşkın, 2008: 18). Başka bir ifade ile eğitim önceden belirlenmiş amaçlara göre bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişiklikler meydana getirme sürecidir. (Kasapçopur ve diğerleri, 2010: 6; Taşkın, 2008: 18; Boylu ve Ünlüönen, 2005: 159; Çalık, 2006: 14; Kılıç, 2009: 2).

İnsanın dünyaya geldiği günden bu yana hayatının her aşamasında var olan eğitim kasıtlı olarak yapılabileceği gibi, yaşam sürecinde kendiliğinden de gerçekleşebilir. Bu bağlamda pedagoglar eğitimin "formel" ve "informel" eğitim yoluyla gerçekleştiğini vurgulamaktadırlar (Fidan, 2012: 4).

Eğitimin bir diğer kolu ise mesleki eğitimdir. Turizm eğitimi mesleki eğitimin bir parçası olup, turizmin gelişmesinin öncü koşullarından biridir. Turizm sektörünün göstermiş olduğu olumlu gelişme seyri, turizm işletmeleri arasında bir rekabet ortamı sağlamış ve işletmeler arasındaki bu rekabet turizmde çalışan personelin niteliğini ön plana çıkarmıştır. Nitekim rekabet üstünlüğü kaliteli hizmete, kaliteli hizmet de büyük ölçüde personelin yeterli ve istenilen düzeyde mesleki eğitim almış olmasına bağlıdır (Olalı, 1984; Hacıoğlu, 2008; Erdinç ve Yılmaz, 2012). Uluslararası turizm pazarından daha fazla pay almak isteyen ülkelerin uluslararası rekabete girişmesi, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün mesleki ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2008).

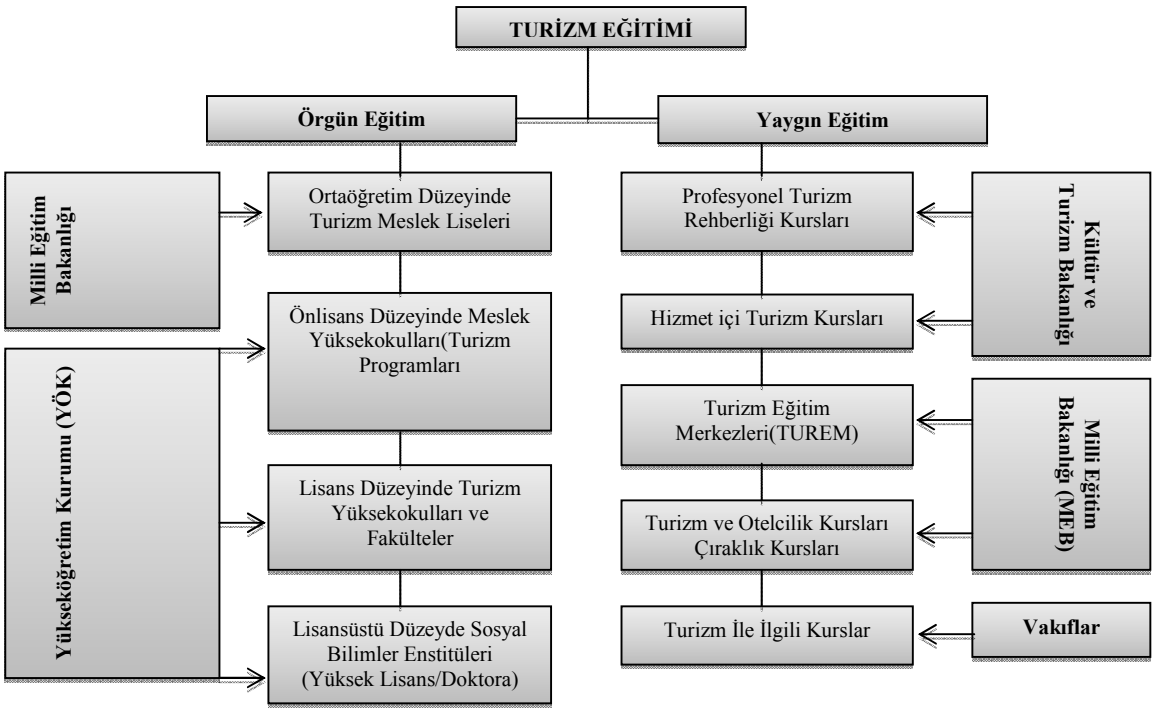
Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi
Journal of Research in Education and Teaching
Kasım 2016 Cilt: 5 Sayı: 4 Makale No: 08 ISSN: 2146-9199

Şekil 1: Eğitim Türleri Kaynak: Hacıoğlu ve diğerleri, 2008: 3; Töremen, 2010: 17; MEB, 1973.

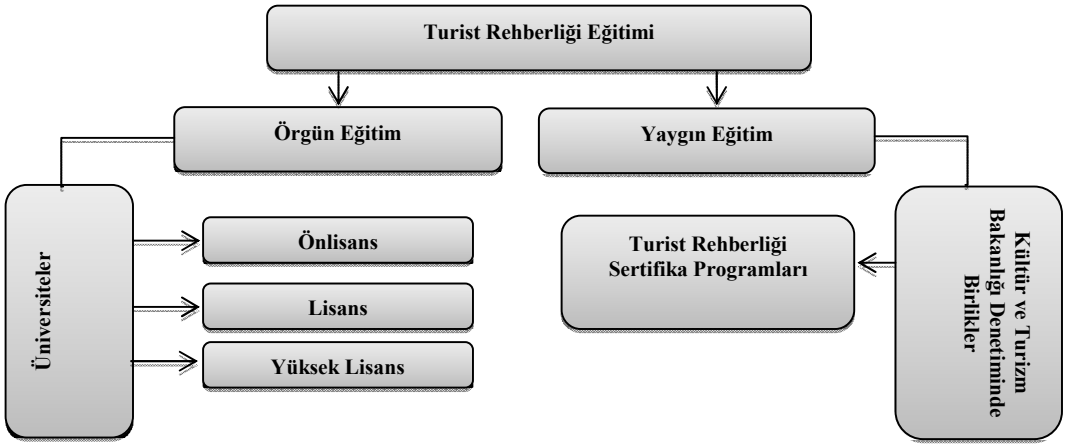
Turizm eğitimi ile ilgili literatürde çeşitli tanımlamalara rastlanmaktadır. Turizm eğitimi ile ilgili yapılan tanımlarda turizm sektörün ihtiyacı olan nitelikli personel yetiştirmekten bahsedildiği görülmektedir (Soykan, 2002: 99; Çimen, 2006: 57; Kozak, 2009: 1-2; Erdinç ve Yılmaz, 2012: 19).

Turizm eğitimi, turizm endüstrisinin hızlı gelişimi, turizm bilincinin oluşması, turist beklenti ve alışkanlıklarındaki değişiklikler, kalite beklentisindeki artış ile birlikte Kozak (2009: 2) önce orta öğretim, sonra yükseköğretim ve daha sonrasında lisansüstü eğitime yayılmıştır.

Şekil 2:Türkiye'de Turizm Eğitiminde Örgün ve Yaygın Eğitim Kaynak: Hacıoğlu ve diğerleri, 2008:3

Türkiye'de turist rehberliği eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde düzenlenmektedir. Örgün eğitim önlisans düzeyinde üniversitelerin meslek yüksekokulları bünyelerinde iki yıllık programlarda, lisans düzeyinde fakülte veya yüksekokullar bünyesinde ve yüksek lisans düzeyinde sosyal bilimler enstitüleri bünyelerinde yürütülmektedir. Yaygın eğitim ise 2012 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca açılan kurslar kapsamında verilmekte iken; 2012 yılında meslek yasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte ihtiyaç görülen bölge ve dilde birlikler tarafından düzenlenen sertifika programları ile verilmektedir.

Şekil 3: Turist Rehberliği Eğitimi

Ülkemizde 1970'li yıllarda üniversiteler bünyesinde verilmeye başlanan turizm eğitiminde, 1990'lı yıllardan itibaren branşlaşma başlamıştır. Otel işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, yiyecek-içecek hizmetleri, rehberlik ve animasyon hizmetleri alanında bölümler açılarak uzman personeller yetiştirilmeye başlanmıştır (Çolakoğlu, Epik ve Efendi 2010: 180). Böylelikle uzun yıllar Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde açılan kurslarda verilen turist rehberliği eğitimi 1990'lı yılların ikinci yarısı itibarı ile yükseköğrenime taşınmıştır (Ahipaşaoglu, 2001: 28).

Her yıl üniversitelerin 2 ve 4 yıllık turist rehberliği programlarına yaklaşık 2000[1] öğrenci kayıt yaptırmakta ancak çeşitli nedenler ile mezun olduktan sonra mesleğini sürdürememekte veya sürdürmemektedir. Bu durumun çeşitli sebepleri olduğu muhakkaktır.

2011 yılına kadar devam eden, Turizm Meslek Liseleri öğrencilerinin mezun oldukları alandan farklı bir alan tercih etmelerini engelleyen katsayı uygulaması, bu durumun sebeplerinden biri olarak gösterilebilir.

Turizm Meslek Liseleri öğrencilerinin kendi alanlarındaki bir önlisans programına sınavsız geçiş yapma imkânlarının olması da yine aynı doğrultuda sebep olarak gösterilebilir. Çünkü bu öğrencilerin bir bölümü öğrenimlerine devam edecekleri yükseköğrenim programları hakkında tam olarak bilgi sahibi olmadan, kariyer planlaması yapmadan tercih yapmaktadırlar. Korkmaz, Gürol ve Avcıkurt'un 2012'de yaptıkları çalışmanın sonuçları bunu doğrular niteliktedir.

Bir diğer etken yabancı dil sorunudur. Rehberlik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarına yerleşme kriteri olarak çoğu okulda dil şartının aranmamış olması böyle bir soruna yol açabilmektedir. Zira, rehber olabilmek için aranan dil şartını [2] eğitimin başında tamamlayamayan adaylar, eğitim sonunda da bu şartı sağlayamadıkları gerekçesi ile mesleği icra etmekten vazgeçebilmektedirler.

Öte yandan çeşitli sebepler ile öğrencilerin turizm sektöründe çalışmak istememesi bu duruma sebep olarak gösterilebilmektedir.

[1] 2014-2015-2016 ÖSYM Kılavuzlarının incelenmesi sonucu elde edilen yaklaşık sayıdır.

[2] BKZ: Turist Rehberliği Meslek Kanunu. Madde 3/ç

Rehberlik eğitimi veren kurumların müfredatları incelendiğinde ders isim, içerik ve kredi sayıları arasında belli bir standardın olmadığı gözlemlenmektedir. Eğitimde kimi standartların olmaması, rehberlerin aldıkları eğitimi farklılaştırmakta ve eğitim kalitesinin ölçülmesini zorlaştırabilmektedir. Dolayısıyla öğrenciler arasında bir fırsat eşitliği sağlanamamaktadır.

Her ne kadar bu kurumlar arasında farklılıklar söz konusu ise de her bir eğitim türünün kendine özgü avantajları da bulunmaktadır. Örneğin bakanlık denetiminde birlikler tarafından yürütülen sertifika programları, yabancı dil sınavını program öncesi yapıp, dil şartlarını taşımayan adayları programa kabul etmediği için, programı tamamlayan adaylar hemen meleğe başlayabilmektedir. Program süresinin kısa olması ise bir dezavantaj niteliği taşımaktadır. Bu dezavantaj, genel çerçevede sertifika programlarında okutulan derslerin iki yıla yayılan eğitimini kapsayan önlisans düzeyindeki rehberlik eğitimi için avantaja dönüşebilmektedir. Ancak, meslek yüksekokullarına giriş koşullarında dil sorunun çözülememesi söz konusu olduğu için, mezuniyet sonrası öğrencilerin aşamadıkları bir engel olabilmektedir.

Rehberlik eğitiminin değerlendirilmesi, sorunlarının ortaya konarak çözüm önerilerinin getirilebilmesi, konu hakkında derinlemesine görüş alınabilmesi adına bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulguları ve değerlendirmeleri çalışmanın ikinci bölümünde ele alınacaktır.

ARAŞTIRMA

Araştırma Metodolojisi

Türkiye'de profesyonel turist rehberliği eğitimi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca açılan kurslar aracılığıyla ve önlisans ve lisans düzeyinde üniversitelerin ilgili bölümlerinde verilmektedir. Yapılan çalışmada, bu kurumların eğitim süresince kullandıkları müfredatlarının ve bu doğrultuda verilen eğitimin mesleki uygulama konusundaki yeterliliklerinin ortaya konmasını amaçlamakta, konu ile ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmaktadır. Türkiye'de turist rehberliği eğitimi veren kurumların müfredatlarının uygulama konusunda yeterli olup olmadıklarına yönelik profesyonel turist rehberleri değerlendirmelerini irdelemeyi amaçlayan bu çalışma, keşifsel doğası ile bir nitel araştırma yöntemini gerekli kılmıştır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerinden yarı-biçimsel mülakat tekniği kullanılmıştır. Toplumbilimcilerin sık sık başvurduğu bir teknik olan mülakat tekniğinin amacı, bir konu hakkında ilgili kişi ya da kişilerden sorulan sorular çerçevesinde bilgi almaktır (Aziz, 2013: 85). Yarı-biçimsel mülakat ise, araştırmacının önceden kaba hatları ile bir yol haritasına sahip olduğu ancak görüşmelerin gidişatına göre soru ekleyip çıkarabildiği bir tekniktir (Altunışık ve diğerleri, 2010: 92). Elde edilen birincil verilerin incelenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Mülakatta kullanılacak sorular ilgili alan yazın taranarak oluşturulmuş ve konu ile ilgili alanında uzman akademisyenlerin görüşü alınmıştır. Daha sonra online ortamda 7 rehberin katılımı ile ön görüşme yapılmış ve soruları değerlendirmeleri istenmiştir.

Oda başkanları ile yapılan görüşmelerin 5'i yüz yüze, 2'si telefon görüşmeleriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma yoğunluklarından dolayı zaman kısıtları olan 5 oda başkanı için sorular online ortamda açık uçlu sorular şeklinde hazırlanmış ve veriler online olarak elde edilmiştir. Rehberlerden elde edilen verilerin ise 7 tanesi yüz yüze, 21 tanesi yine online ortamda toplanmıştır. Rehberlerin aktif olarak sahada bulunması ve zaman kısıtlarının fazla olması görüşmelerin yüz yüze yapılmasına imkân vermemiştir.

Yüz yüze yapılacak olan görüşmeler için rehber odaları aranmış, araştırma konusu ve amacı açıklanarak oda başkanlarından randevular alınmıştır. Görüşme yapılmadan önce oda ve başkanları hakkında ön bilgiler derlenmiş, araştırma soruları hazırlanmıştır. Görüşmelerin randevu tarihi ve saatinde gerçekleşmesine özen gösterilmiştir. Görüşmeler esnasında veri kaybını önlemek adına ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtları daha sonra araştırmacı tarafından yazıya dökülmüş ve verilerin incelenmesi aşamasına geçilmiştir.

BULGULAR

Rehberler ile yapılan görüşmelerde katılımcılara ilk olarak iyi bir rehberin sahip olması gereken özellikler sorulmuştur. Konuya ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde, rehberlik mesleğini iyi bir şekilde icra edebilmek için sadece rehberlik eğitimi almış olmanın yeterli olmadığının ifade edildiği görülmektedir. Rehberlik eğitimi almış olmanın yanında iyi bir rehberin sahip olması gereken özelliklerin başında kendini yetiştirmek ve kendini geliştirmeye açık olmak gelmektedir. İnsanları sevmek, iletişim kurabilmek ve lider olabilmek rehberlik mesleğinin temelini oluşturmakta ve iyi bir rehberin sahip olması gereken özellikler arasında yer almaktadır. Rehber, pek çok alandan çok çeşitli bilgilerle bilgi dağarcığını geliştirmeli, bilgili ve kültürlü olmalı, bilgilerini karşıdakine aktarabilme becerisine ve isteğine sahip olmalıdır. Aynı zamanda bu özellikler deneyimler ile pekiştirilebilmelidir.

Profesyonel Turist Rehberliği Eğitiminin İçerik Yönüyle Değerlendirilmesi

Katılımcılar ile yapılan görüşmelere binaen turizm rehberliği eğitim müfredatlarının sektöre başarılı rehberler kazandırma konusunda nispeten yetersiz kaldığı görüşünün paylaşıldığını söylemek mümkündür. Bu konuda en fazla eleştiri okulların uygulama ve saha deneyimlerini yaşatma konusunda yetersiz kalıyor olmasıdır. Ayrıca bu hususta okulların tek başına yeterli olmayacağı, rehber adaylarının aldıklarının eğitim ile birlikte kendilerini yetiştirmek ve geliştirmek durumunda oldukları hususu, neredeyse tüm katılımcıların hemfikir oldukları bir konudur.

Rehberlik programlarında okutulan derslerin sektör ihtiyacını karşılamada yeterli olup olmadığı konusunda katılımcılar ikiye ayrılmış durumdadır. Bir grup katılımcı, sektör desteğini sağlamadan ve uygulamalı eğitim ile eğitim sürecini desteklemeden sektör ihtiyacının karşılanamayacağını ifade eder iken, diğer grup teorik olarak yeterli olabileceğini belirtmiştir. Ancak burada her iki grubun da vurguladığı husus yine eğitim sürecinin uygulamalı eğitim ile desteklenmesi gerektiğidir.

Görüşmeler neticesinde elde edilen bilgilere göre, kimi rehberler derslerin sektörün ihtiyacını karşılar nitelikte hazırlandığını düşünürken, çoğunlukla tam aksini düşünülmektedir. Katılımcıların bir kısmı ise teorik olarak sektörel ihtiyaçları karşılar nitelikte hazırlanmış olsalar da, derslerin işleniş biçiminden, öğrencilerin derslere aktif olarak katılmamasından, yeterli şekilde görsel materyaller kullanılmamasından dolayı yeterli olamayacağını belirtmiştir.

Profesyonel Turist Rehberliği Eğitiminin Uygulama Yönüyle Değerlendirilmesi

Katılımcıların büyük bir bölümü rehberlik programlarında okutulan derslerin teorik olarak yeterli bilgileri içerdiğini düşünürken, uygulama konusunda yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler genel olarak değerlendirildiğinde en sık dile getirilen problem, eğitim müfredatı ve içeriği ne olursa olsun uygulama yetersizliğinin bulunmasıdır.

Rehberlik programlarında okutulan dersler içerik her ne kadar kurumdan kuruma farklılık gösterse de, genel anlamda bir rehberin mesleğini icra ederken sıklıkla başvurmaları gereken bilgileri içermektedir. Bununla birlikte, bu bilgileri profesyonel bir şekilde misafirleri ile onların dikkatlerini o yöne çekerek nasıl aktarılacağına dair uygulamaları içermemesi, eğitim süresince görsel materyallerin yeterince kullanılmaması veya sadece kitaplarda yazıldığı hali ile monoton bir şeklide aktarılıyor olması bu konuda katılımcıların yakındıkları konular arasındadır.

Derslerin uygulamalı eğitim ile desteklenmediği sürece yeterince etkili olamayacağını ifade eden katılımcılardan konuya ilişkin öneriler getirmeleri de istenmiştir. Bu önerileri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Eğitimin son döneminde işbaşı eğitim yapılması
- Her dönem, dönem içi kısa uygulama gezileri düzenlenmesi
- Staj döneminde yardımcı rehberlik uygulamasının getirilmesi
- Odalar-kurumlar işbirliği ile seminerler düzenlenmesi
- Öğrenci merkezli eğitimler ile öğrencinin bir rehbermiş gibi ders anlatması
- Sınıf içi dramalar düzenlenmesi

- Okulların akademik kadrolarında sektörde rehber olarak görev yapmış ve akademik olarak da donanımlı rehber akademisyenler ve eğitimcilerin bulunması ve kimi derslerin bu akademisyenlerce işlenmesi gibi öneriler getirilmiştir.

Profesyonel Turist Rehberliği Eğitiminde Öğretim Elemanlarına Yönelik Değerlendirmeler

Bu bölümde katılımcılara öğretim elemanlarını değerlendirmelerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar öğretime elemanlarının yeterliliğinin kurumlara göre değişebileceği konusunda ve öğretim elemanlarının sektör tecrübesi olması gerekliliği hususunda neredeyse hemfikir olarak cevap vermişlerdir. Bununla birlikte iyi bir rehber yetiştirmek için öğretim elemanlarına kimi öneriler getirmişlerdir. Bu önerileri aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür.

- Öğretim elemanları öğrencilerine sahada nasıl rehber olabilecekleri konusunda pratik bilgiler aktarabilmeli
- Okulların akademik kadrolarında sektörde rehber olarak görev yapmış ve akademik olarak da donanımlı eğitimcilerin bulunması
- Okul-Sektör işbirliği ile sahada aktif olarak çalışan rehberlerin deneyimlerini aktarabilmeleri adına organizasyonlar düzenlenmeli
- Öğretim elemanlarının uygulama gezilerine gözlemci olarak katılmalı

Uygulama Gezisi ve Dil Sınavlarına Yönelik Değerlendirmeler

Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile uygulama gezilerinin 36 günden 45 güne çıkarılması yerinde bir uygulamadır. Ancak gerek performans kaybını önlemek, gerek maddi açıdan ödeme kolaylığı sağlamak, gerekse de daha rahat bir program uygulamak adına uygulama gezisinin tüm yıla yayılarak kısa etaplar şeklinde gerçekleşmesi önerilmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde eğitim düzeyi ne olursa olsun dil eğitiminin Profesyonel Turist Rehberleri yetiştirmek için yeterli olmadığı sonucu elde edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca açılan kurslar için bu eleştirel bakış açısı biraz daha esneklik göstermiştir. Çünkü bakanlıkça açılan kurslarda kursiyerler eğitime alınmadan önce dil şartlarını sağlamakla yükümlüdürler. Bu bağlamda bu kurslarda dil eğitimi üzerine gidilmemektedir.

Dil eğitiminin genel çerçevesi ile yetersiz olduğunu düşünen katılımcıların yanı sıra, kimi katılımcılara göre bir dilde rehberlik yapabilmek için belirli seviyede bir başarı puanı almış olmak yeterli değildir. Rehberlik mesleğini icra ederken rehberlik yaptığı dili akıcı olarak konuşabilmek gerektiğini savunmuşlardır.

Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na göre bir rehber adayının kokartını alabilmesi için yabancı dil şartını sağlaması gerekmektedir. Şimdiye kadar açılmış olan rehberlik kursları ile bundan sonra açılmaya devam edecek olan turist rehberliği sertifika programları program öncesi yapılan seçme sınavları ile dil şartlarını sağlayamayan adayları kursa kabul etmeyerek bu problemi zaten ortadan kaldırabilmektedirler. Ancak üniversitelerin önlisans ve lisans programları ile verilen dil eğitimleri için böyle bir şart olmadığı için bu sorun mezuniyet sonrası rehber adaylarının karşısına çıkmaktadır.

Dil şartlarını sağlayamayan adaylar genellikle rehberlik mesleğini yapmaktan vazgeçmektedirler. Kimi zaman bu adayların kokartlarını alamadıkları halde turlara çıktıkları, yani "kaçak rehberlik" yaptıkları bilinmektedir.
Bu bağlamda rehberlik eğitimi veren kurumların yabancı dil derslerine ağırlık vermeleri, bu derslerin pratiğe dönük olarak uygulamalı olarak işlenmesi, sektöre iyi eğitim almış başarılı rehberler kazandırabilmek adına önem arz etmektedir.

Rehberlik Eğitim Sistemine Yönelik Eleştiri ve Öneriler

Eğitim türü ne olursa olsun, profesyonel bir turist rehberinin iyi bir eğitim almış olması ve kendini iyi yetiştirmiş olması gerektiği araştırmaya dahil olan tüm katılımcıların ortak fikridir. Ancak teorik olarak yeterli olan bu eğitimlerin mesleğin uygulanmasını kolaylaştıracak nitelikte pratik bilgiler içermesi gerektiği konusunda katılımcıların tümü hemfikirdir. Söz konusu uygulamaya dönük pratik bilgilerin aktarılabilmesi için ise okul-sektör işbirliği sağlanması gerektiği savunulmuştur. Eğitim süresince uygulama imkânının sağlanmasının ve

teorik bilgilerin yanı sıra uygulamaya yönelik pratik bilgilerin sektör ile ilişkilendirilerek aktarılmasının eğitim kalitesini arttırabileceği düşünülmektedir.

Her ne kadar eğitim kalitesi arttırılıp sektöre başarılı rehberler yetiştirilse bile, kaçak rehberlikler önlenemediği sürece bu kalitenin sektöre yansıması zorlaşabilecektir. Kaçak rehberlik sorunu neredeyse bütün katılımcılarca dile getirilen ve ne yazık ki henüz tam olarak çözüme ulaştırılamamış bir sorundur. Bu sorun taban ücretlerin uygulanmaması sorununu beraberinde getirmektedir. Bu ve benzeri konularda denetimlerin arttırılması ve yaptırımların uygulanması gerektiği konusunda yine katılımcıların neredeyse tamamı hemfikirdir.

Profesyonel turist rehberlerinin görevlerini daha özveri ile yerine getirmeleri ve işlerinde daha verimli çalışabilmeleri için haklarının korunması önem arz etmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada elde edilen verilere göre turist rehberliği programları kapsamında uygulanan ders programlarının rehberlik mesleğinin icrası konusunda teorik olarak yeterli düzeydedir. Bununla birlikte ders programlarının kurumlar arası farklılık göstermesi, yani belirli bir standartta olmamasının rehberlik eğitimini olumsuz etkilemektedir. Rehberlik programlarında okutulan dersler teoride yeterli olsa da, kimi eğitim kurumlarında genel derslerin meslek derslerin önüne geçmesi teorik zemini de olumsuz etkilemektedir. Bu durum turist rehberliği öğrencilerinin meslek yaşamlarında ihtiyaç duyacakları yeterli bilgi ve beceriyi kapsamamasına yol açabilmektedir.

Rehberlik programlarında okutulan derslerin teorik olarak istenilen bilgileri içerdiği düşünülse de, mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini kolaylıkla icra edebilecek kadar pratik ve uygulama konusunda yeterli olamamaktadır. Ayrıca mesleki derslerin hazırlanmasında okul–sektör işbirliği sağlanamaması, mesleki derslerin aktarımında uygulamaya dönük pratik bilgilerin yeterince dahil edilememesine yol açmaktadır.

Ülkelerinin kültür elçileri olarak profesyonel turist rehberlerinin eğitimine büyük önem verilmesi gerekmektedir. Profesyonel turist rehberliği eğitiminin dört yıllık fakülte veya yüksekokul bünyesinde verilmesi ile öğrencilerin ihtiyacı olan dersler geniş bir sürede verilmiş olacaktır. Ayrıca akademik anlamda alanında uzman kişilerin yetişmesi için dört yıllık rehberlik programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Türkiye'nin 2023 turizm Stratejisi ve Eylem Planında da bu hususa değinilmiş, önlisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren bölümlerin kapatılması planlanmıştır. Yine eylem planında turist rehberliği alanında yüksek lisans açmaları ve açılacak turist rehberliği yüksek lisans programlarına, yabancı dil bilen lisans mezunlarının kabul edilerek tezli veya tezsiz yüksek lisans eğitimi verilmesini sağlanması planlanmış; böylelikle turist rehberleri arasında branşlaşma ve uzmanlaşma sağlanacağı gibi turizm sektöründe çalışanların eğitim seviyelerinin yükselmesine de katkıda bulunacağı öngörülmüştür.

Bütün bu sonuçlara ek olarak tüm katılımcıların ortak görüşlerine binaen şunları söylemek mümkündür. Rehberlik mesleği insan ilişkileri, liderlik, dil hâkimiyeti, yön ve yol bulma, bilgiyi aktarabilme, aktarılanları hikâyeleştirebilme, insanları etkileyebilme gibi beceriler isteyen bir meslektir. Bütün bunlar için kurumlardan alınan eğitimin ötesinde bireyin kendini eğitebilmesi gerekmektedir. Mesleğinde başarılı bir rehber, çok yönlü bilgi birikimine sahip olmalıdır. Bu ise bireyin bilgilerini güncellemesi ve sürekli yenilerini eklemesi ile mümkün olabilmektedir. Sonuç olarak başarıya giden yol, bireyin kendini eğitmesinden geçmektedir.

Not 1: Bu çalışma Nuray Eker'in "Profesyonel Turist Rehberleri Bakış Açısıyla Turizm Rehberliği Eğitim Müfredatlarının Uygulama Yeterliliği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Not: 2: Bu çalışma 27- 29 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya'da 7 Ülkenin katılımıyla düzenlenen World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS 2016'de bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, H. S. (2001). *Turizmde Rehberlik.* Detay Yayıncılık: Ankara.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı.* Geliştirilmiş 6. Baskı. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Aziz, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, 7. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.

Boylu, Y. ve Ünlüönen, K. (2005). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklenti ve Algılarındaki Değişimin Karşılaştırılması (2000-2001 Ve 2003-2004 Öğretim Yılları). *Millli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi.* Yıl 33. Sayı 166. **ss. 159.**

Çalık, T. (2006). *Eğitimle İlgili Bazı Temel Kavramlar,* Leyla Küçükahmet (Ed.), Eğitim Bilimine Giriş İçinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.14.

Çimen, H. (2006), *Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almış İş görenleri İle İlgili Değerlendirmeleri: Ankara'daki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Çolakoğlu O., Epik F., Efendi, E., (2010). *Tur Yönetimi ve Turist Rehberliği*. 2. Baskı Ankara: Detay Yayıncılık.

Erdinç, S. B. ve Yılmaz, G. (2012). Günümüzde Turizm Eğitiminin Yükseköğretim İçerisindeki Yeri. Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğiler. *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını,* 17-19 Ekim. Ankara. ss.17-31.

Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme.* 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Hacıoğlu, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N. (2008), *Türkiye'de Turizm Eğitimi*, 1. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

Hayes, D. ve Ninemeier, J.D. (2008). *Human Resources Management İn The Hospitality Industry*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.

Kasapçopur, A., Çakır, M., Akgül, K., Tunçer, M., Kiraz, M., Norşenli. F. ve Halay, D. (2010). *Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisinde Ortaöğretim Kademesi. Ankara*: Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.

Kılıç, D. (2009). *Eğitim Bilimine Giriş.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Korkmaz, H., Gürol, N. ve Avcıkurt, C. (2012). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Görüşleri ve Kariyer Beklentileri Arasındaki İlişki. *Turizm Eğitimi Konferans-Tebliğleri*. 17-19 Ekim 2012 Ankara.

Kozak, M. A. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Bahar, Sayı 22, ss. 1-20.

MEB (1973), *Milli Eğitim Temel Kanunu*, Http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/Temkanun_0/Temelkanun_0.Html, (10 Ocak 2015).

Olalı, H. (1984). Türkiye'de Eğitimini Yapısı ve Sorunları, Korzay, M., Usluata, A.Yarcan, Ş.,ve Var, T.,(Ed.). *Turizm Eğimi Kongresi- Tebliğ ve Tartışmalar* 16-17 Ekim 1984. ss.15-21ç. İstanbul:Rekmay.

Prasirtsuk, W. (1993). *Education, Training, Manpower Planning And The Persistence Of Manpower Shortages: The Case Of Thailand's Tourism Industry,* Doktora Tezi, The University Of British Columbia. The Faculty Of Graduate Studies Department Of Administrative, Adult And Higher Education.

Soykan, F. (2002). Profesyonel Turist Rehberliği Kurslarındaki Derslerin Yeniden Değerlendirilmesi ve Türkiye'nin Turizm Coğrafyası Dersine Eleştirisel Yaklaşımı *Turizm Eğitimi Konferansı– Workshop (11-13 Aralık 2002) Bildiriler Kitabı*. Ankara: Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, 99-106.

Taşkın E. (2008). *Müşteri İlişkileri Eğitimi.* Üçüncü Basım. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Töremen, F. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş.* 2. Baskı. İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık.